

LEYLA ALPTEKİN
SARIOĞLU**

Abdestin Sırları Hakkında Tasavvufî Bir Risale: “Terceme-i Esrâr-ı Vuzû”*

A Mystical Booklet About the Secrets of Ablution:
“Terceme-i Esrâr-ı Vuzû”

Ö Z E T

İslâm dinine mensup kimselerin, belirli ibadetleri gerçekleştirebilmek için bir düzen dâhilinde bazı organları yıkayıp bazılarını mesh etme yoluyla yaptıkları temizliğe abdest denmektedir. Abdest, Arapçada “güzellik ve temizlik” manasına gelen “vuzû” kelimesi ile ifade edilmiştir. Bu kelime hadislerin pek çoğunda geçmesine rağmen Kur’an’da yer almamaktadır. Kur’an’da temizlenmeyi ve arınmayı ifade eden kelimeler, “zekâ” ve “tuhr” köklerinden türemekte beraber her iki kökün müştakları daha çok mane’î bir temizliği ifade etmektedir.

Çalışmanın konusu, XV. yüzyıl mutasavvıflarından Cemâl-i Haloetî (ö. 1497)’nin, “Risâle fi Beyânî Esrâr-ı Vuzû’i’z-Zâhiriyye ve’l-Ma’neviyye” adlı, abdest hakkında yazdığı Arapça küçük bir risalesinin tercümesidir. Bu tercüme, “Terceme-i Esrâr-ı Vuzû” adıyla Emîrzâde Velîyüddin Merâsî tarafından 1852-53 yılında oldukça sade bir dille kaleme alınmıştır. Risalede abdest, zâhirine binaen yedi fasıl olarak tasnif edilmiş; abdestin sırlarının yanı sıra mârifet, ruhî abdest, zâhirî abdest ile nefis mertebeleri arasındaki münasebet gibi konular da ayet ve hadislerle desteklenerek izah edilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada “Terceme-i Esrâr-ı Vuzû” un konusu ayrıntılarıyla anlatılmış, çalışma sonunda ise risalenin çeviriya-zıya aktarılmış hâli sunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER

Cemâl-i Haloetî, Abdest, Terceme-i Esrâr-ı Vuzû’

ABSTRACT

The ablations is to clean certain organs in a way that they can do certain worship and to clean up some of them by means of mesh by those who belong to Islamic religion. The ablation is expressed in the word “vuzu” which means “beauty and cleanliness” in Arabic. This word does not take place in the Qur’an, although many of the hadiths pass through it. The words expressing cleansing and purification in the Qur’an are derived from the roots of “intelligence” and “evil”, and both roots are more spiritual cleansing.

In this study, it is a translation of a small Arabic book written about the ablation named “Risale fi Beyani Esrari’l-Vuzuiz-Zahiriyye vel-Maneviyye” by Cemal-i Haloeti (d. This translation was taken by Emirzade Veliyüddin Merasi in the name of “Terceme-i Esrar-ı Vuzu” in 1852-53 on a fairly simple level. The Risalee ablation was classified as seven chapters, building up the visual. In addition to the secrets of ablation, the subjects such as ingenuity, spiritual ablation, relationship between natural ablation and exquisite artifacts were also tried to be explained by supporting with verses and hadiths.

In the study, “Terceme-i Esrar-ı Vuzu” was explained in detail, and at the end of the study, the treaty was presented to the translator.

KEYWORDS

Cemâl-i Haloetî, Abdest, Terceme-i Esrâr-ı Vuzû’

* Makalenin Geliş Tarihi: 20.02.2018/Kabul Tarihi: 17.04.2018.

** Dr. Öğr. Üyesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, (leyla.sarioğlu@msgsu.edu.tr).

Giriş

Abdest, Arapçada “güzellik ve temizlik” manasına gelen “*vuzû*” kelimesi ile ifade edilmektedir. Bu kelime hadislerin pek çoğunda geçmesine rağmen Kur’an’da yer almamaktadır (Şener 1998: 68). Kur’an’da temizlenmeyi ve arınmayı ifade eden kelimeler, “*zekâ*” ve “*tuhr*” köklerinden türemekle beraber her iki kökün müştakları daha çok manevî bir temizliği ifade etmektedir (Şener 1998: 68). Arapça, temizlik manasındaki “*taharet*” kelimesi şeriatta belirli azaları özel bir şekilde yıkayıp temizlemeye denir (Cebecioğlu 2009: 621-622).

Mûteber hadis kaynakları arasında sayılan *Sahîl-i Buhârî*’de Hz. Peygamber’in kıyamet günü, abdestin eseri olarak ümmetini, el, yüz ve ayaklarındaki nurdan tanıyacağı bilgisi verilmiş (Konyalı Mehmed Vehbi 1993: 204), abdestin sadece Müslümanlara mahsus olduğu, dolayısıyla onun faziletlerine sadece Müslümanların nail olacağı üzerinde durulmuştur (Konyalı Mehmed Vehbi 1993: 204).

Tasavvuf büyüklerinden Hücvirî (ö. 1072), *Keşfu’l-Mahcûb* adlı eserinde taharet ve abdest konusunu bir arada ele alarak kul üzerine farz olan ilk şeyin namazı eda etmek amacıyla abdest almak olduğunu vurgular (Ali b. Osman Cüllâbî Hücvirî 2010: 353). Temizliğin iki yönlü olduğuna dikkat çeken Hücvirî, zâhirdeki temizliğin bâtındaki temizlik ile birleşmesi gerektiğini ifade eder. Buradaki amaç maddî ve manevî iki türlü kirden arınarak kurtuluşa ermektir (Ali b. Osman Cüllâbî Hücvirî 2010: 354-356).

Yine taharet kelimesini “iyi huylarla bezenmek için çirkin huylardan arınmak” şeklinde ifade eden Kâşânî (ö. 1309), taharetin kısım kısım olduğuna dikkat çekmektedir. Tahâretü’l-beden, dış temizlik manasında olup bedenin kir ve pisliklerden temizlenmesidir. Tahâretün-nefs uzuvları günah ve hatalardan arındırmaktır. Tahâretü’l-kalb, kalbin çirkin huylardan arınmasıdır. Tahâretü’s-sır ise sırrın Allah’ın dışındaki tüm varlıklardan temizlenmesi demektir. İnsan bu dört mertebeli temizlik ile imanının yarısını kurtarır (Abdürrezzak Kâşânî 2004: 350-351).

Abdest ile ilgili müstakil olarak pek çok eser kaleme alınmıştır. Kütüphane taraması neticesinde karşılaştığımız abdestle ilgili eserlerin

neredeyse tamamı Arap diliyle yazılmıştır.¹ Örneğin; Alîm Mehmed Efendî b. Hamza Güzelhisârî (ö. 1704)'nin *Risâletü't-Tazminiye bi'l-Vuzû'* (Hk 338/47 230^b-231^a; Ak Ze 268/38, 85^{ab}; 06 Mil Yz A 6919/26, 63^b-64^b; 15 Hk 740/16, 30^b-32^b); *Risâletü'l-Fasl Mutazammin li'l-Vuzû'a* (21 Hk 416/1 69^b-70^b) ve *Şerhü Kavli Sahibi'l-Vikâye ve Yecüzü'l-Vuzû' bi-Mâi's-Sema ve'l-Arz* (28 Hk 3583/5, 31^b-32^b) adlı eserleri; Cemâleddîn İsmâîl b. Abd-Allâh Rûmî el-Halvetî (ö. 1493 civarı)'nin *er-Risâle fi Tesânîfi Esrârî'l-Vuzû'* (Hk 402/2, 17^b-24^b) adlı risalesi; Cemâl-i Halvetî (ö. 1497)'nin, *Risâle fi Beyâni'l-Vuzû'i'z-Zâhiriye ve'l-Ma'neviyye*, (06 Hk 169/29^a-15^b) ve *Risâletü'l-Vuzû'* (07 Tekeli 877/10, 151^b-152^b) adlı risaleleri; Ebû Tayyib Ahmed b. Hüseyin Elcağlı (ö. 965)'nın *Tercemetü Ahvâli'l-Vuzûhi'l-Erba'a* (Hk 854/5, 36^a-51^b) adlı eseri; İbn Nuceym el-Mısırî Zeyneddîn Ömer b. İbrâhîm (ö. 1563)'in *el-Hayru'l-Bâkî fi Cevazi'l-Vuzû mine'l-Fesakî* (Hk 4624/1, IV+1^b+9^a, 16 Or 489/1, 5^b-13^b; Râşid Efendi 322/1, 1^b-5^a; 16 Ha 396/2, 1-7^a; 45 Hk 6305/2, 5^b-14^b ve 34 Atf 845/4, 5-8) adlı risalesi; Ömer Fu'adî Kastamonî (ö. 1636)'nin *Risâletü'l-Esrârî'l-Vuzûiyye* (37 Hk 3670/8, 214^b-215^b) adlı eseri; Zeyneddîn Abd er-Rahîm b. el-Hüseyin el-İrâkî (ö. 1403)'nin, *es-Süver elleti Yüündibü fihâ'l-Vuzû ve Şerhuhâ* (55 Hk 970/38, 163^b-165^a) adlı eseri; Taşköprü-zâde İsmâmeddîn Ahmed b. Mustafa (ö. 1561)'nin, *Risâle fi Tefsîri Âyeti'l-Vuzû'* (06 Mil Yz A 4915/11, 27^a-34^a); *Risâle-i Vuzû' ve Namaz 'alâ Erkân-ı Oniki İmâm* (06 Mil Yz A 4697/9, 71^a-73^a); *Ed'îyetu'l-Me'sûre fi Esnâ'i'l-Vuzû'* (06 Mil Yz A 1327/6, 82^b-97^b); *Kitâbu'l-Vuzû' ve's-Salât* (06 Mil Yz A 1390/1, 4^b-6^a); *Risâle-i fi Tefsir-i Ayeti' l-Vuzû'* (42 Yu 346/4) adlı eserleri; Halebî (ö. 1549)'nin, *Şerh Vuzûhi'l-Urcuze fi'l-Usûl bi Keşf* (34 Atf 839/29, 200-304) adlı eseri; Aydınî Âlim Muhammed b. Hamza (ö. 1789)'nin *Gusülde Vuzû Hakkında Risalesi* (34 Atf 2785/20 177-178); *Risale Yetezammani'l-Gusli'l-Vuzû'* (34 Atf 2840/8, 27-29); *Risâle Vuzû'l-Hades Mine'l-Mutevazzi* (34 Atf 2840/57 105-106) ve *Risâletü fi Beyani Ebyatiâ'l-Vuzû'* (34 Atf 2856/7, 47-76) adlı risaleleri; Safieddin Mustafa el-Kengarî (ö. ?)'nin, *Risâletü'l-Vuzûiyye fir Risâleti'l-Mustafaviyye* (42 Kon 5336/2) risalesi Arap dilinde yazılmış isminde "vuzû'" kelimesi yer alan örneklerdir.

¹ Konuyla ilgili sıralayacağımız eserler için yazmalar.gov.tr den faydalanılmıştır.

Türkçe yazılmış örnekler arasında ise; İbn Nuceym el-Mısırî Zeyned-dîn Ömer b. İbrâhîm (ö. 1563)'in *Manzûme-i Şurut-i Salât ve Vuzû' ve Gusûl* (06 Hk 4206/2, 72^b-75^b) adlı risalesi ve Çelebî Halîfe Cemâl-i Halvetî'nin *Terceme-i Esrâr-ı Vuzû'* (1740, 6) adlı eseri sayılabilir.

Yukarıda adı geçen Cemâl-i Halvetî'nin, "*Risâle fî Beyânî Esrârî'l-Vuzû'î'z-Zahirîye ve'l-Ma'neviyye*" adlı eseri, Arap dilinde, abdestin sırlarının yedi fasılda anlatıldığı bir risaledir. Eserin yazarı Halvetî, XV. yüzyıl Türk tasavvuf edebiyatının önemli isimlerinden biridir. Onun kaleme aldığı *Cevâhirü'l-kulûb*, *Beyân-ı Çeng-nâme*, *Risâle-i Teşrihiyye*, *Risâle-i Fakriyye* ve *Risâle-i Sûfîyye* adlı beş mesnevî, devrinin tasavvufî mesnevîleri arasında mühim bir yer işgal etmektedir.² Cemâl-i Halvetî, bu eserleri dışında çoğu, bazı sûre ve ayetlerin tasavvufî tefsir ve yorumları, seçilmiş hadislerin şerhleri ile Halvetî tarikatının âdâb, esas, dua ve zikirlerinin anlatıldığı kısa risalelerden oluşan pek çok eser de kaleme almıştır (Sarioğlu 2013: 80-88). Adı geçen risalede ise abdest, zâhirine binaen yedi fasıl olarak tasnif edilmiş, abdestin sırlarının yanı sıra mârifet, ruhî abdest, zâhirî abdest ile nefis mertebeleri arasındaki münasebet vb. konular da ayet ve hadislerle desteklenerek işlenmiştir. Risalenin, Süleymaniye Kütüphanesi, Lala İsmail Efendi Bölümü, nr. 686 ve Beyazıt Bölümü, nr. 5999/11, Millî Kütüphane, Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi, 06 Hk 2745/9 ve Kastamonu İl Halk Kütüphanesi, 37 Hk 3012/1'de nüshaları bulunmaktadır.

Nüsha Tavsifi

Çalışmamızın konusu olan "*Terceme-i Esrâr-ı Vuzû'*" adlı risale ise bu Arapça risalenin Emirzâde Veliyüddin Mer'âşî tarafından yapılmış tercümesidir. Mütercim Emirzâde Veliyüddin Mer'âşî hakkında kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. "*Terceme-i Esrâr-ı Vuzû'*", İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin Türkçe Yazmaları, nr. 1740'ta yer almaktadır. Risalenin başında Şeyh Muhammed Gavsî Hazretleri'nin Safer ayında yeryüzüne inen belalardan korunmak için

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Leylâ Alptekin Sarioğlu, *Cemâl-i Halvetî'nin Tasavvufî Mesnevîleri (Metin-İnceleme)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.

önerdiği dualar ve Arapça ibareler yer almaktadır. 1852-53 yılında yapıldığı kaydedilen bu tercüme, 6 varak olup oldukça sade bir dilde yazılmıştır. Her sayfasında 23 satır bulunan bu cetvelsiz nüshanın dış kenar ebatları 315x185, iç kenar ebatları ise 185x110 mm.'dir. Nüshanın mürekkep rengi siyahtır. Ara başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Harekesiz olan metinde bazı ayet ve hadislerin harekeli olarak yazıldığı görülmüştür. Risalenin konusu akaid olarak belirtilmiştir.

Çeviriyazıya Aktarımda Dikkat Edilen Hususlar

Tercümenin çeviriyazıya aktarımında belirli usullere sadık kalınmıştır. Ayet ve hadisler metinde olduğu şekli ile korunmuş, gerekli izahatlar dipnotlarda yapılmıştır. Bazı kelimelere, mananın tamamlanması adına, manayı değiştirmeyecek eklemeler yapılmış ve bunlar “[]” işareti ile gösterilmiştir. “na-, pür-, -gâh” gibi Farsça ekler yazılırken araya “-” işareti konulmuştur. “Fasıl”lar, varak numaraları, “beyt”, “nesr” gibi ara başlıklar bold yazı tipi ile vurgulanmıştır. Metin tesis edilirken döneminin dil ve imla özelliklerine göre birlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Mensur olan bu metin içerisinde yer alan beyitler metinde şiir formunda verilmiştir. Mısralarda okunamayan kelimeler yazma metindeki hali ile dipnota aktarılmış, okunduğu halde anlam verilmeyen kelimelerin yanına ise (?) işareti konmuştur. Vezin bozukluğu dipnotlarla belirtilmiştir.

Risalenin Muhtevası

Risale Besmele ile başlamaktadır. İnsanı, kendisini bilmek için yaratan Allah'a şükreden mütercim, kendini bilmenin delil ile değil, ancak keşf ile meydana geleceğini ifade etmiştir. Ona göre mârifet üç kısımdır: Biri ilmî yani delil ile meydana gelir, biri gözlem ile ortaya çıkar ve bir diğeri de Allah'ta kendisini yok etmekle oluşur. Burada yaratılmışların tümüne gönderilen Hz. Muhammed'e dua eden yazar, ilk olarak eserinin telif sebebini açıklamış, daha sonra kendi isteği ve dostlarının ricası ile abdestin sırlarını ve temellerini şerh etmek istediğini belirtmiştir.

Risalede ilk olarak abdestin zâhirinin yedi tavır üzerine bina edildiği ifade edilmiştir: İlki baş, ikinci ve üçüncüsü eller, dördüncü ve beşinci yüzler, altıncı ve yedincisi ise ayaklardır. Abdestin, bedenî ve ruhî olmak üzere iki kısımdan müteşekkil olduğunu ifade eden yazar, her iki abdestin de farz olduğuna ayet ve hadisle tanıklık ederek dikkat çekmiştir. “مفتاح”³ hadisini aktaran yazar, hadisin birinci kısmının, insanların tümüne farz olduğunu ancak hadisin ikinci kısmının ise insanların ileri gelenlerine farz olduğunu belirtmiştir.⁴ “حسنات الأبرار سيئات المقربين.”⁴ hadisini de bu ifadelerine delil göstererek açıklamak gerektiğini vurgulamıştır. Bu açıklamalara göre ruhun abdesti, ancak Allah’tan gayri olanlardan el çekmekle mümkün olur. Fakat tahsili pek güçtür. Ruhun abdesti, nefsin istekleri doğrultusunda yürümek ile hâsıl olmaz. O nefis, ister âbid müminin nefsi gibi aydınlık ister fasık müminin nefsi gibi karanlık olsun, ruhun abdestinin, Allah’tan gayrisından alakayı kesmekle hâsıl olduğu bilinmelidir. Ama nefsini, ârif, bilgili, kemale ermiş bir şeyh vasıtasıyla Allah’a bağlamak, o şeyhe teslim olmak şarttır. Nitekim Yüce Allah “يا أيها الذين آمنوا اتقوا الله وابتغوا إليه وسيلة”⁵ buyurmuştur.

Mütercim, sırların yolunu idrak etmede, sâlike lazım olan vesilenin, Hakk’ın nuru yanında, Allah’ı bilen, zahit yaratılışlı, bilgili, kâmil bir şeyh olduğunun altını çizmiştir. Ona göre cahil şeyhin irşadı gerçek bir irşad değildir. Mevlânâ Cüneyd-i Bağdâdî’nin, “Biz, tasavvufu kendi zihin kudretimiz ile bulmadık. Şerefli şerhten gizli bir mânâyı ortaya koyduğumuzu bil. İrşat davası olan kimsenin, tefsir, hadis ve fıkıh ilminin ehli olması şarttır. Bu kimse eğer bu vasıflar ile donanmazda onun irşadı gerçek olmaz.” manasındaki sözlerini kendi ifadelerine dayanak olarak göstermiştir.

Kâmil bir şeyhe bağlanmanın gerekliliği ile ilgili iki beyit söyleyen yazar, buraya kadar tarif ve öğütlere yer verdiğini, bundan sonra dört

³ Hadis: “Miftâhu’l-cenneti es-salâtü ve Miftâhu’s-salâti et-tahûru”: “Cennetin anahtarı, namaz ve namazın anahtarı taharettir”. İmam-ı Gazalî, İhyâu Ulûmi’ddîn, 1/400 ve 1/333.

⁴ Hadis: “Hasenâtü’l-ebrârî seyiyâtü’l-mukarrebîne”: “İyi insanların iyilikleri, ancak Allah’a yakın olan büyük meleklerin kötülükleri kadardır.” Aclunî, Keşfü’l-Hafâ, 1: 357, nr: 1137.

⁵ “Ey iman edenler! Allah’tan korkun. O’na yaklaşmaya yol arayın ve yolunda cihad edin ki kurtuluşa eresiniz.” (Maide, 5/35)

âzânın guslünün zâhirî su ile olduğu gibi, dört nüsofun da nefsanî kudretlerden kutsî su ile gusl edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yani yazar, ileri gelen kimseler, kutsal su ile temizlenmedikçe, Allah'a gizli yalvarmayı, dua etmeyi hak edemezler, diyerek Hz. Peygamber'in "المصلي يناجي ربه"⁶ hadisini aktarmış ve bir beyite daha yer vermiştir.

Ona göre bir kimse eğer şeriâtın zâhirî ile bilgilenmezse bâtının nurlarına ulaşmaktan başka, ayrıca emanete hıyanet ettiği için çok acı veren bir azaba müstahak olur. Yazar, "إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ"⁷ ayetini zikrederek ayetin manasını şöyle açıklar: "Ben, şan ve şerefi çok büyük olanım, zatımın şanımın büyüklüğü ölçülemez. Celal sahibi Allah'ın emaneti olan ibadet ve farzları, aklı ve şuuru olmayan ve şaşkırtıcı büyüklükte olan göklerde ve yerde arz eyledim. Bu yükü kaldıramayacaklarını düşünerek korkup kaçtılar. İnsan zayıf bünyeli olmasına rağmen tahammül eyledi." Yine burada da kerem sahibi kimsenin sözünde durarak emanete hıyanet etmemesi gerektiğine dair aktardığı bir beytin yanı sıra "Elest bezminde" Allah'a kul olmayı kabullenen insanın işini gücünü bırakarak Allah'a ibadet etmesi gerektiğine dair bir beyte daha yer verir. Bundan sonra vücudun âzâları ile nefsin mertebeleri arasında ilişkiler kurulur ve aralarındaki münasebetler açıklanır:

İlki, yüz ile nefs-i emmârenin münasebetidir. Müellif bu yolda şunları söylemektedir: Nefs-i emmâreden tevhîd aracılığı ile kurtulunur ise insanda yüce ahlak ortaya çıkar. Nefs-i emmâre giderse, alçak tabiatın izlerinin ortaya çıkışına insanın yüzü engeldir. Eğer bâtın temizlenmek vasıtasıyla başkalaşır ise o zâhirin ileri gelenlerinde yüz de başkalaşır.

İkinci olarak el ile nefs-i levvâme arasında münasebet izah edilmeye çalışılmıştır. Buna göre el ile nefs-i levvâme arasındaki münasebet, insanın bir uzvu olan eldir. Nefs-i levvâme, karanlık âlemde ve aydınlıkta, mutasarrıf olmak ile ele benzemektedir. Nefs-i levvâmenin, hem karanlık

⁶ Hadis: "el-Musallî yünâcî rabbehû": "Namaz kılan kimse (yalnız) Rabbine yakarır." Ahmed b. Hanbel, 2/67.

⁷ "Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir." (Ahzab, 33/72)

ve hem aydınlığa mutasarrıf olması, “Müminin kalbi, rahmanın parmaklarından iki parmak arasındadır.”⁸ hadis-i şerîfi ile desteklenerek izah edilmiştir.

Üçüncüsü ise baş ile nefis-i mülhime arasındaki münasebettir. Yazara göre başın hakikati, insanın vücudunun ayakta duruşuna sebep oluşudur. Zira bu baş kesilse insan ölür. Böylece temiz pak nefis, rûhâniyetin var oluşuna sebeptir. Zira mülhime olmasa Allah’ın ilhamına kavuşulmadığı için ruh ölmüş gibi olur.

Dördüncü olarak ayaklar ile nefis-i mutma’inne arasındaki münasebete değinen mütercim şunları söyler: Ayakların hakikati, ululuk ve azamet âleminde, Yüce İlah’ın âlemine sâlikin yürümesine vesile olmasıdır. Bu ayaktan murat, nefis-i mutma’inedir. Nitekim Yüce Allah “يا أيها النفس يا ربك المطمئنة ارجعي إلى ربك”⁹ buyurmuştur.

Bu açıklamaların ardından mütercim, nefislerin gusüllerini sıralar: Nefis-i emmârenin guslü talep, şevk ve riyazet; nefis-i mülhimenin guslü aşk; nefis-i levvâmenin guslü Yüce Allah’ın muhabbeti ve nefis-i mutma’innenin guslü Rahmân’ın cezbesidir. Yazar burada Hz. Peygamberin “جذبة من جذبات ا ق توازي عمل الثقلين”¹⁰ hadisini naklederek bu hadisin manasının “Allah’ın cezbelerinden bir cezbe insan ve cinlerin amellerine denktir.” demek olduğunu, bu takdire göre nefislerin yıkanıp temizlenmesi gerektiğini, zira temizliğin imandan olduğunun da Hz. Peygamber tarafından vurgulandığını ifade etmiştir.

Yazar, buraya kadar bâtinî abdestin sırrının, dört makam üzere anlatıldığını, bundan sonra yedi makam üzere tekrar beyan olunacağını,

⁸ Hadis: “Kalbü’l-beni âdeme(’l-mü’mini) beyne ısbı’ayni min esâbî’il-lâhi(’r-rahmâni) yukallibuhû keyfe yeşâu: “İnsanoğlunun (müminin) kalbi Allah’ın iki parmağı arasındadır, onu dilediği gibi evirir çevirir.” Bursalı İsmail Hakkı, Rûhu’l-Mesnevî, 1/281.

⁹ “(Allah, şöyle der:) Ey huzura kavuşmuş insan! Sen O’ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.” (Fecr, 89/27-28)

¹⁰ “Cezbetün min cezebâtî’l-hak tüvâzî ‘amele’s-sakaleyni” hadisi “Cezbetün min cezebâtî’r-rahmânî tüvâzî amele’s-sakaleyni”: “Allah sevgisi ile kendinden geçme hâli, insan ve cinlerin amellerine denktir.” şekli ile şu kaynakta geçmektedir. Aclunî, Keşfü’l-Hafâ, 1/332.

bundaki amacının sâlikin işini daha da kolaylaştırmak olduğunu söylemiştir.

“مت بالإرادة كما تحيي بالطبيعة”¹¹ hadisine yer veren mütercim, zâhirî abdestin, dört uzvun guslü ile tamamlandığı gibi, bâtinî abdestin tamamının da dört nefsin guslü ile tamamlandığını ifade eder. Bu kısımda kendisini “hakîr” ve “fakîr” sıfatlarıyla tanıtan mütercim, adının “Velîyüddin Mer’âşî” adlı “Emîrzâde” olduğunu ve bâtinî abdesti, *Cemâl-i Halvetî*’nin açıkladığı gibi yedi bölümde anlatacağını belirtmiştir. Bu yedi bölüm şunlardır:

Birinci fasıl, manevî taharet

İkinci fasıl, manevî ağız

Üçüncü fasıl, manevî burun

Dördüncü fasıl, manevî yüz

Beşinci fasıl, manevî el

Altıncı fasıl, manevî baş

Yedinci fasıl, manevî ayak hakkındadır.

Ardından fasılların ayrıntılarına geçilerek birinci faslın manevî temizliği açıkladığı söylenir. İlk olarak nefsi emmâreyi, manevî necâsetten temizlemek gerekir. Zira manevî necâset, manevî namaza mânî olur. Manevî necâseti gidermeye gayret etmek gereklidir. Yani bir kimseye kin tutmak ve haset etmek, bir kimseye olan hayrı çekememek ve cimrilik yani bir kimse kendinden bir şey istese vermemek ve açgözlü olmak, nefsin isteklerine bağlanmak gibi nefsanî necâsetlerden uzak durmak zorunludur. Bunları yapanlara “الطهور مفتاح الصلاة تحريمها التكبير وتحليلها التسليم”¹² hadisi hatırlatılır. Zira sâlikte zikr olunan necâsetlerden birisi bulunur ise

¹¹ Hadis: “Müt bi’l-irâdeti kemâ tahye bi’t-tabî’at”: “İradenle öl tabiatınla yaşa.” Kaynağı tespit edilememiştir.

¹² “et-tahûr miftâhu’s-salât tahrîmü’t-tekbîr ve tecellihâü’l-teslîm”: “Namazın anahtarı abdesttir. Namaza başlamak tekbir ile, Namazı çözmek ise teslim ile.” manasındaki bu hadisin bir kısmı “Miftâhu’s-salâti et-tahûru”: “Namazın anahtarı temizliktir.” şeklinde şu kaynaktan yer almaktadır. İmam-ı Gazalî, İhyâü Ulûmi’ddîn, 1/400 ve 1/333.

Allah o kimseye yakın olmaz. Sâlike lazım olan, nefsini manevî necâsetten temizlemektir ki böylelikle şeytan kendisine musallat olmasın. Rahmân nefis ancak şeyhin nefsi sebebiyle hâsıl olur. O, bu kısımda sâlikin, yüzünü, Rahmân'ın nefsine çevirmesi gerektiğini, bu makamda ikbal ederse Rahmân'ın cezvelerinin şerefiyle müşerref olacağını söyler ve ardından "تَسَيُّوا الرِّيحَ فَإِنَّهُ مِنْ نَفْسِ الرَّحْمَنِ"¹³ hadisini aktarır.

Açıklamalara devam eden mütercim şunları aktarır: Lütuflardan murat, suretlerin lütufları ve Rahmân nefisten murat, Rahmân'ın emridir. İşte o Rahmân emrinden murat, Rahmân'ın cezveleridir. O Rahmân'ın cezveleri, Rahmân'ın mazharı vâsıtasıyla olur. O Rahmân'ın mazharı da bilgin, âlim, ârif bir şeyh yani mükemmel kâmilidir ve o, bu âlemden bekâ âlemine gitmek ile ezeli mekânda yerleşmiştir. Devamında bekâ âlemi ile kastedilenin, fenâfillahtan sonra olan âlem olduğu, ezeli mekân ile kastedilenin de Rahmân'ın rızası olduğu ifade edilmiştir. Ardından yazar, Allah'ın Hz. Davud'a vahyidir, dediği şu ayeti de bu kısımda zikretmiştir: "الإنسان سرّي وأنا سرّه كنتُ سمعه وبعصره ورجله وبى يسمع وبى يبصر ويبطش"¹⁴

Ona göre aşk da Rahmân'ın nefsindedir. Ortaya çıkışı itibariyle cezbe de Rahmân nefsindedir. Sâlik, o cezbe vasıtasıyla Allah'a ulaştığından, Rahmân'ın cezbesi de şüphesiz Allah'ın nurudur. Bu sebepten insan, cezbesi ile cinlerin tümünün mahalline beraberdir: "جذبة من جذبات ا ق"¹⁵ "توازي عمل الثقلين"

Bu mâlumatın ardından yine okuyucuya seslenen mütercim, *taharet* kelimesinin harflerinin teviline girişerek, onları izaha koyulur: Taharet beş harften oluşur: *Ta, hâ, elif, ra, te*. *Ta*, kirlenmiş ahlakı temizlemeye; *hâ*, nefsâniyeyi gidermeye; *elif*, nefsin tarikte istikametine; *ra*, hakkın nefse tecellisinin recasına; *te*, günahahtan tövbe etmeye işaretir ve dahi bu taharette, nihayete eren gayrın sırları vardır. Ona göre ilk makam, taharet makamıdır.

¹³ Hadis: "Lâ tesübbü'r-rîha fe-innehâ min nefsi'r-rahmâni": "Yele sövmeyiniz; çünkü o, Allah'ın ta kendisidir." Aclunî, Keşfü'l-Hafâ, 2/356.

¹⁴ Hadis-i Kutsî: "el-insânu sırrı ve enâ sırruhu küntü sem'ahu ve basarahu ve riclehu ve bî yesma'u ve bî yubsirü ve yabtşu.": "İnsan benim sırrımdır ben de insanın sırrıyım. Ben onun gözü ve kulakları ve ayaklarıyım. Benim vasıtamla duyar, görür ve yürür." Kaynağı tespit edilememiştir.

¹⁵ Bkz. Dipnot 10.

İkinci makam ise manevî ağzın beyanındadır. Burada yazar, görünürdeki ağzın hakikati ile insanın yiyip içebileceğini ve bu ağız sebebiyle yemenin içmenin sırrına vâkıf olunabileceğini ancak ilahî sırlara kavuşamayacağını, hâlbuki ilâhî sırların eşyanın tümünü kuşattığını ifade etmiş, ardından “والله من ورائهم محبط”¹⁶ ayetinin manasını açıklamıştır. Bu açıklamaya göre “Yüce Allah’ın ilmi, mahlûkların, ilimlerin hepsini ve en büyüklerinin ve en küçüklerinin tümünü kuşatır. Hiçbir şey onun ilminden hariç değildir.” Ona göre Allah, sırrına kavuşmayı insana nasip etti ise ilkin insanın kalbine vasıl kılar, sonra kalp vasıtasıyla da insana vasıl kılar.

“ولقد كرمتنا بني آدم”¹⁷ ayetini de aktaran yazar, bu surette insan kalbinin, ağzın suretlerinin menzilinde olduğunu ifade etmiştir. Zira gizli sırların âleminden, kalbin ilahî feyizlerine ulaşır. O içe doğan ilhamlar sebebiyle olgunlaşmış bedenler içte hâsıl olur. Bundan sonra o kalbe doğan ilhamlar vasıtasıyla nefsanîye kuvvetine doğru akar. Ona göre bu mahabbetullahıdır. Zira kalp, iman yeridir. Allah’ın birliği, kalp ile doğrulandığı itibarıyla zâhirî ağız da iman yeridir. Onunla ikrar olunduğu için kalbin, ağız menzilinde olduğu söylenmiştir. Yazar, bu sözlerinden çıkan neticeyi şöyle özetlemiştir: Eğer talip, kalbini arırsa Allah’ın nimetlerinden yer ve içer, arıtmaz ise yemez. Allah korusun, belki hüsranda kalır.

Üçüncü fasıl, manevî burun beyanındadır. Burada, görünen burun ile ancak kokuların ve görünen çiçeklerin, tomurcukların sırlarına kavuşulabileceği; aşkın hoş kokusunun sırlarına ancak manevî burun ile ulaşılabileceğini ifade edilmiştir. Manevî burundan murat, ruhtur. Ama bu ruh, herhangi bir ruh değil, ârifin saf olan mânâsının, gerçek irfanında olan ruhtur. İşte ona sultanî ruh derler ki o, burun menzilindedir.

Dördüncü fasıl, manevî yüzü beyan etmektedir. Yazar, zâhirî yüz vasıtasıyla insanın, kendisiyle yüzleşeceğini, bu zâhirî yüzde, gayrılık ve ikilik bulunduğunu ifade etmiş; tasavvuf ehlinin buna itibar etmediğini, muteber olanın ancak kendisinde ikilik ve ayrılık bulunmayan manevî yüz olduğunu belirtmiştir. Ona göre, manevî yüzden murat, insandır. İnsan, kalbini nefsanî kudretlerden mahabbet suyu, riyâzet suyu ve açık

¹⁶ “Allah, onları arkalarından kuşatmıştır.” (Burûc, 85/20)

¹⁷ “Biz hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık. Onları, (çeşitli nakil vasıtaları ile) karada ve denizde taşıdık; kendilerine güzel güzel rızıklar verdik; yine onları, yarattıklarımızın birçoğundan cidden üstün kıldık.” (İsra, 17/70)

suyu ile gusl ederek temizlemelidir. Yüce Allah'ın Hz. Mûsâ'ya vahyettiği "مَجْمُوعٌ تَرَانِي تَجَزَّدُ تَصَلُّ" ¹⁸ hadisini aktaran yazar, bunun riyazetin makbullüğüne işaret olduğunu, bu suretle, müslümana riyazet nedir denilir ise tüm yönleri ile "خالصا لوجه الله بام" ¹⁹ sözü ile ifade edilebileceğini, işte bu zikredilenin de sır makamı olduğunu belirtmiştir.

Beşinci fasıl ise manevî eli beyan etmektedir. Zâhirî elin hakikati ile insan her bir şeye tasarruf eder. Bu el mukâbilinde bir el daha vardır ki ona manevî el derler. Bu el, sırrın sırrıdır ki Allah, mükemmel bir kâmidir ve kendisinde büyük bir sır vardır ve bu sırda, çok gizli sır da derler.

Manevî baş ise altıncı fasıldır. Görünen baş, insanın vücuduna sebep olduğu gibi manevî baş da sâlikin vecdine sebeptir. Zira insanın başı kesilse kendisinde hayat kalmaz. İşte bu başın sebebi, râziye nefistir ki kendisiyle, Rabbâniye ahlakına vasıl olunur. Bu fasılda da Hz. Peygamberin "تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ" ²⁰ hadisini aktaran yazar bu hadisin manasını şu şekilde açıklamaktadır: "Ey ashabımın ümmeti, Allah'ın sizde talîm eylediği ahlâk ile vasıflanınız yani zâhir ve bâtın, şanı ve şerefi yüce Kurân ile âmil olunuz."

Baş ile nefis-i râziyye arasındaki münâsebeti açıklama yoluna giren yazar şunları aktarır: Zâhirî baş, sana muhal olduğu gibi nefis-i râziye de iki âlemin sırları ve ahirete kavuşmaya muhaldir. Şunu da bil ki bu nefis-i râziye, kutupların başı, Hz. Muhammed menzilindedir ki o kutupların başı Hz. Muhammed olmadıkça dünya harap olur. Nitekim Hz. Peygamber "إِنَّ فِي كُلِّ دَهْرٍ شَخْصًا تَدُورُ الْأَفْلاكُ بِنَفْسِهِ" ²¹ hadisini buyurmuştur ki bu hadis, "Her zamanın bir kimsesi bulunur o kimse sebebiyle gönlü döner." demektir. İşte o kişi, kutupların kutbu Hz. Muhammed'dir. Bu makamın, Hz. Muhammed'in makamı olduğu anlaşılmalıdır.

¹⁸ Hadis-i Kutsî: "Tecevva' terânî tecerred tesl": "Açlığa devam et beni görürsün; insanlardan uzak dur, bana yaklaşırısın." Kaynağı tespit edilememiştir.

¹⁹ "Hâlisâ li-vechî'llah sıyâm": "Saf ve temiz bir şekilde Allah rızasını hedef alarak tutulan oruç" manasında Arapça bir ibare.

²⁰ Hadis: "Tehallekû bi-ahlâkî'l-lâhi": "Allah'ın ahlâkı ile ahlâklanınız." Suyûtî, Te'yîdu'l-Hakîkati'l-Âliyye ve Teşyîdu't-Tarîkati'sh-Şâzuliyye, s.105.

²¹ Hadis: "İnne fi külli dehrin şahsan tedârü'l-eflâkun bi nefsihi": "Dünyada bir insan var ki felekler onun etrafında döner, o feleklerin merkezidir." Kaynağı tespit edilememiştir.

Altıncı faslın izahından sonra yedinci fasla geçen mütercim, yedinci faslın manevî ayak hakkında olduğunu söylemiştir. Ona göre zâhirî ayaklar, insan bedeninden bir uzuvdur ki kendisiyle insan bir mekândan en son mekâna yürür. Mukâbilinde bir ayak dahi vardır ki ona manevî ayak derler. O manevî ayaktan murat, Allah'ın iki sıfatıdır ki ayaklarıyla sâlik bu âlemde bulunur. Eğer o sıfatlardan birisi sâlikte olmasa, sâlik yol alamayıp dalgalı bir denizde gark olmuş bir kimse gibi olur.

Öyleyse sâlike lazım olan şey, himmet Burak'ına binmek, fakr ve ihtiyaç giysisini giymek, korku ve ümit hâllerinin üstünde, neşe ve endişe hâllerinin altındaki iki manevî hâl olan kabz ve bast adımına sahip olmaktır ki o, en son maksada kavuşsun. İşte o en uç maksat, yüce bâkiliğin sınırsız bilgisine sahip Allah'ın her bir şeyde kendine ait birlik tecellisidir. Bu surette yine sâlike lazım olan, iki ayağını kudsî su ve Yüce Allah'ın büyüklüğü ile gusül etmektir ki ölmeden evvel sâlike, saf ve halis bir münâcât hâsıl olsun.

Yazar bu ifadelerin ardından, risalede buraya kadar dört azanın bahsinin tamamlandığını, ancak guslün kemalinin ancak vücudun fenasıyla tamamlanacağını vurgular. Zira o vücut, büyük günahdır. O büyük günah ile münâcât olmaz. İnsan Allah'a, inayetin kendisine ulaşması ve ölmeden önce, bekâ âlemine kavuşmak için dua etmelidir. Ardından "إِنَّ الدِّينَ يَبِيعُوكَ إِنَّمَا يُبِيعُونَ اللَّهَ بِإِذْنِ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ"²² ayetini aktaran yazar, bu ayetin manasını şu şekilde açıklar: "Hz. Muhammed'in seçkin ashabı sana biat ettiler. Sana biatları ancak Rablerinedir ve Rablerinin kudreti, onların kudretlerinin şevkindedir ki ben şan ve şerefi çok büyük olan, onların sana biatlarına razı oldum. Onları yüce kudretimi gösteren cennetime dâhil ettim. Sonra tam ve mükemmel güzelliğimi, onlara riayet ettirdim." Mütercim, bu ayetin bâtinî manasını açıklarken, sâlikin, kendisinde vücudun sırlarının görünmesi için şeyh ile beraber okuması gereken dualarını da şöyle sıralar: Sâlik, şeyhin eline yapışıp bundan sonra şeyh "إِنَّ الدِّينَ يَبِيعُوكَ"²³ ve "يا "

²² "Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmiş olurlar. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah büyük bir mükâfat verecektir." (Fetih, 48/10)

²³ Bkz. Dipnot 22.

والیوم الآخر وبالقدر خیره وشره²⁵” (Yılmaz 2013: 50) der. Bundan sonra üç kere “*estağfirullah*” telkîn eder. İşte bu zikredilenle amel olunursa kendisinde vücudun sırları zuhûr eder.

Sonuç

Netice olarak çalışmamıza konu olan risale, XV. yüzyıl mutasavvıflarından Cemâl-i Halvetî tarafından, maddî olarak temizlenmenin yanında manevî bir arınmanın nasıl gerçekleşeceği gibi temel bir konunun izahı yolunda, abdestin sırlarını ortaya koymak üzere kaleme alınmış Arapça risalenin XIX. yüzyılda yapılmış sade dilli bir tercümesidir.

Risalede zâhirî ve bâtinî abdestin mahiyetinin sâlikin işini kolaylaştırmak niyeti ile izah edildiği vurgulanmış; genel olarak yalnızca beden değil ruhun da temizlenmesi gerektiği, zâhirî ve bâtinî abdestin her ikisinin de farz olduğu, ancak ruhun abdestinin Allah’tan başka her şeyden el çekmekle ve nefsin elinden kurtulmakla olabileceği üzerinde durulmuştur. Bu zor işte insana muhakkak kemale ermiş bir şeyhin yardımcı olabileceğine işaret edilmiştir. Zira ruhunu temizlemeyen kişi, Allah’a yalvarmayı hak etmeyen, kulluk sözünü tutamayan, emanete hıyanet eden kişidir ve acı bir azabı hak eder. Allah’a ulaşmayı hedefleyen insan bedeni yanında nefislerini de aşama aşama gusl etmelidir. Ancak guslün kemali, vücudun fenasıyla tamamlanabilir. İşte risale bu noktada maddî ve manevî tüm kirlerden arınarak kurtuluşa ermenin yolunu gösterme amacı güden bir rehber durumundadır.

²⁴ “Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah’a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve Onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların önlerinden ve sağlarından (amellerinin) nurları aydınlatıp gider de, ‘Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kâdirsin’ derler.” (Tahrîm, 66/8)

²⁵ “Âmentü bi’l-lâhi ve melâiketihî ve kütübihî ve rüsûlihî ve’l-yevmi’l-âhirî ve bi’l-kaderi hayrihî ve şerrihî mina’l-lâhi Teâlâ”: “Allah’a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhîret gününe, kaderin, hayır olsun şer olsun, Allah’tan olduğuna inandım.”

Metin

[Terceme-i Esrâr-ı Vuzû']

(1b) Bismi'llâhi'r-raḥmani'r-raḥîm Cemî'-i ḥâmidüñ ḥamdı insân kendisini bilmek için ḥalk eyleyen Allâh'[a] maḥşûşdur. Kendisini bilmeklik ancak keşf ü 'ayân ile ḥâşıl olur. Delîl ile degüldür. Daḥı ma'rifet üç kısımdur. Biri 'ilmî ya'nî delîl ile ḥâşıl olur ve biri 'aynî müşâhede ile ḥâşıl olur ve biri ḥaḳḳî vücüduñ fenâsı ile ḥâşıl olur. Daḥı cemî'-i du'â maḥlûḳuñ cemî' sine meb'ûş olan Muḥammed 'aleyhi's-selâmuñ üzerine olsun. Bundan soñra ma'lûm olsun ki ḫâliblerimüñ ba'zısınuñ recâsıyla esrâr u erkân-ı vuzû'ı şerḥ itmeklik murâd eyledüm. Melik-i 'allâm olan Allâh'ın nuşretiyle²⁶ ben şerḥ eyledüm. İmdi zâhir-i vuzû' yedi ḫavr üzere binâ kılmışdır. Kemâ ḳâla'llâhu Te'âlâ "وقد خلقكم أطوارا"²⁷ ya'nî taḫḳîḳ ben 'aẓîmü'ş-şân sırları şâḫib-i ḫavr ḥalk eyledüm. ḫavr-ı evvel baş, şânî ve şülüş eller, râbi ve ḥâmis yüzler sâdis ve sâbi' ayaklar. İmdi saña ma'lûm olsun sen bil ey ḫâlib-i rızâ vuzû' iki kısımdur. Biri bedenî ve biri rûḫî. İkisiniñ daḥı farzıyyeti naşş ile şâbitdür ya'nî ḫaḳḳında Allâh Te'âlâ "يا أيها مفتاح الجنة"²⁸ buyurmuş. Daḥı Resûl-i ekrem "مفتاح الصلاة والطهور"²⁹ buyurmuşdur. Ma'nâ-yı ḫadîş cennetüñ miftâḫ[1]

²⁶ nuşret ile (metinde)

²⁷ "Oysa, sizi türlü merhalelerden geçirerek O yaratmıştır." (Nuh, 71/14)

²⁸ "Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzlerinizi yıkayın." Ayetin tamamı şöyledir: "Ey iman edenler! Namaz kılmaya kalktığınız zaman yüzlerinizi, dirseklere kadar ellerinizi yıkayın; başlarınızı meshedip, topuklara kadar ayaklarınızı da (yıkayın). Eğer cünüp oldunuz ise, boy abdesti alın. hasta, yahut yolculuk halinde bulunursanız, yahut biriniz tuvaletten gelirse, yahut da kadınlara dokunmuşsanız (cinsî birleşme yapmışsanız) ve bu hallerde su bulamamışsanız temiz toprakla teyemmüm edin de yüzünüzü ve (dirseklere kadar) ellerinizi onunla meshedin. Allah, size herhangi bir güçlük çıkarmak istemez; fakat sizi tertemiz kılmak ve size (ihsan ettiği) nimetini tamamlamak ister; umulur ki şükredersiniz." (Maide, 5/6)

²⁹ Metinde geçen ayet ve hadis iktibaslarının inceleme kısmında mealleri verildiğinden burada bir kez daha açıklama yoluna gidilmemiştir.

namāz ve namāzuñ miftāh[1] tahāretdür. Bu hadīsi Cābir hāzretleri rivāyet eyledi rađıyallāhu ‘anhu. Kısm-ı evvel ‘avām ve havāşş-ı nāsa farzıdır ve beyāna hācet yokdur. Kısm-ı şānī havāşş-ı nāsa farzıdır. Nitekim “حسنات الأبرار سيئات المقربين” buyurulmuşdur ve beyāna muhtācdur. Ben saña beyān iderüm ki vuzū’-ı rūhī “ya’nī ābdest-i rūhī ancak Allāh’uñ ğayrıdan el çekmekdür. Lākin taşşīli pek güçdür. Nefsüñ murādātı üzre yürümek ile hāşıl olmaz. O nefste gerek nūrānī olsun nefs-i mü’min-i ‘ābid gibi ve gerek zūlmānī olsun nefs-i mü’min-i fāsık gibi belki māsiva’llāhdan kaṭ’-ı recā sebebiyle hāşıl olur. Ammā nefsin bir şeyh-i kāmīl ‘āmīl-i şer’ī ve ‘arīf-i (2a) Rabbāniyyeye teslīm şartıdır. Nitekim Allāh Te’ālā “يا أيها الذين آمنوا وابتغوا إليه وسيلة” buyurmuşdur ya’nī imān iden kimesneler siz Allāh’uñ rızasına muhālif işden şaķınıñuz ve Allāh’uñ rızasına bir vesīle taleb idiñüz dimekdür, Allāhu a’lem bi-murādihī. Tarīķ-i bātında sālīke lāzım olan vesīle şeyh-i kāmīl-i ‘ālim-i ‘ābid zāhid-i ‘arīf-i bi’llāhdur. Şeyh-i cāhilüñ irşadı şaķīh degüldür. Nitekim Mevlānā Cüneyd-i Bağdādī kuddise sırrıhu’l-‘azīz biz taşavvuf[1] kendi qarīhamuz ile bulmaduk. Belki şer’-i şerīfden istinbāt eyledük. Da’vā-yı irşād olan kimesne müfessir ve muhaddis ve faķīh olmaķ şartıdır. Eger bu vaşflar ile mevşuf olmaz ise irşadı şaķīh degüldür buyurmuş diyü Şifā-yı şerīf şārih[i] Şehāb Efendi rahmetu’llāhı ‘aleyh ifāde buyururlar:

Beyt:

Vir göñlüñi ey ‘aşıķ-ı üftāde şaķın el çekme
Bir kāmīl-i ‘ālim ‘aşıķ-ı ‘arīf-i bi’llāh olana

Beyt:

Da’vāsı meşīhatla olur kizbī şārih
Bir kimse kim nādānlığla mevşuf ola ey şāh³⁰

Buraya kadar risālemüz[de] ta’rīf ve tenbīh taķsīm (?) hāvīdür. Bundan soñra ma’lūm olsun ki āyet-i mezkūrede zıkr olunan a’zā-yı erba’a-i zāhirenüñ ğusli āb-ı zāhirī ile farz olduğı gibi nüfūs-ı erba’añuñ da keđürāt-ı nefsānīden āb-ı kudsi ile ğusl vācib ğayete budur ki havāşş-

³⁰ Beyitlerin vezni bozuktur.

ı nâs olan kimesne âb-ı kudsî ile mütevażzih (?) olmadukça münâcât-ı maħdiyye müsteħaķ olamaz. Nitekim Resûl-i ekrem şalla'llahu 'aleyhi vesellem efendümüz "المصلي يناجي ربه" buyurmuşdur. Zîrâ Hıaķķ Sübhânehu ve Te'âlâ 'ibâdete ferâ'iz-i zâhirî ile emr eyledi. Zâhirüñ nûrı ile bâtına vâşıl olsunlar için beyt şulü' ider:

Saňa zâhir yüzinden ger 'amel itsek
Hezâr envâr-ı bâtın şübhesiz feyz-i İlahî'den

Eger zâhir-i şerî'at ile 'âmil olmaz ise envâr-ı bâtına vâşıl olmamadan başka emânete hıyânet itdüğü için 'azâb-ı elîme müsteħaķ olur. Nitekim Allâh Te'âlâ "إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ" buyurmuşdur. Ma'nâ-yı şerîf-i laţîfi ben zât-ı celîlü'ş-şân 'azamet-i şânumdur. Allâhu zü'l-celâl şâ'at ve ferâ'iz olan emânetümi 'aķlı ve şu'ûrı olmayan ve cüsse-i (?) 'azîm-i hâcib olan semevât u arzına 'arz eyledüm. 'Adem-i taħammülinden nâşî korkup (2b) kaçdılar. İnsân za'ifü'l-bünye olmasıyla birle taħammül eylediler demekdür, Allâhu a'lem bi-murâdihî.

Beyt:

Gel 'ahdiñe dur ey şaħş-ı kerîm itme hıyânet
Çünkü 'arađnâ³¹ buyurur saňa 'inâyet

Elest hitâbında bâlâ-ger-i güft tu(?) ey cân
Terk eyle günâhuñ heme ef'âlüñ eyle 'ibâdet (?)³²

Neşr:

Su'âl ehl-i mutaşavvıfa nüfûs-ı erba'adan nefis-i emmâreyi vech-i teşbih eylediler.

Beyt:

Rûy-ı enfâsdur insân olanuñ emmâre
Sevķ ider mühlikeye şâhibini hem-vâre

³¹ "Biz emaneti göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yükledi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir." (Ahzab, 33/72)

³² الست خطابنده بالا کر گفت تو ای جان ترک ایله کنههک همه افعالک ایله عبادت Beyitlerin vezni bozuktur.

Nesr: Vech ile emmāre beynlerinde münāsebet nedür dinilür ise taḥkīk nefs-i emmāre aḥlāk-ı zemīmenüñ maḥallidür. Eger nār-ı tevḥīd ile o zemīmeden ḥalāş olur ise kendüsinden aḥlāk-ı ḥamīde zuhūr eyler. Vech-i insāndan nefs-i emmāre gid[e] āşār-ı ḥabīşenüñ şudürına muḥallidür olmada(?). Eger bāṭın tezkiye vāşıtasıyla tebeddül ider ise o ḥavāşş-ı zāhirden vechde tebeddül ider de “ما خلقه له”³³ ne şarf olunur, ve daḥı yed ile nefs-i levvāme beynlerinde münāsebet taḥkīk yed-i ālet-i insāndur ve nefs-i levvāme ‘ālem-i zūlmānī ve nūrānīde mutaşarrıf olmaḥ ile yed gibidür ve nefs-i levvāmenüñ hem zūlmānī ve hem nūrānīyyeye mutaşarrıf olması ḥadīs-i şerīf ile şābitdür. Zīrā peygamberimüz de ‘aleyhi’s-şalātu ve’s-selām, “Mü’minüñ ḳalbi Raḥmān’uñ parmaḳlarından iki parmaḳ arasında.”³⁴ buyurmuşdur. Bu ḥadīs-i şerīfün sırrını sen añla ve daḥı baş ile nefs-i mülhime beynlerinde münāsebet taḥkīk baş insānuñ ḳıyām-ı vücūdına sebebdir. Zīrā ḳaṭ’ olınsa insān ölür. Kezālik nefs-i mülhime vücūdāt-ı rūḥānīyyeye sebebdir. Zīrā mülhime olmasa ilḥām-ı Rabbānīyyeye vāşıl olınmadığı için rūḥ ölmüş menziline olur ve daḥı ayaklar ile nefs-i muṭma’inne beynlerinde münāsebet taḥkīk ayaklar ‘ālem-i ceberütdan ‘ālem-i lāḥūta sālīkūñ yürümesine bu ayaktan murād nefs-i muṭma’innedür. Nitekim Allāḥ Te’ālā “يا أيها النفس المطمئنة ارجعي إلى ربك” buyurmuşdur. İmdi ey ṭalib a’zālar beynlerinde olan münāsebet saña ma’lūm oldı³⁵ ise sen bil taḥkīk nefs-i emmārenüñ ğuslı ṭaleb ü şevḳ u riyāzetedür ve mülhimenüñ ğuslı ‘aşḳdur ve levvāmenüñ ğuslı maḥabbet-i Ḥaḳḳ Sübhāndur ve muṭma’innenüñ (3a) ğuslı cezbe-i Raḥmān’dur. Nitekim peygamberimüz ‘aleyhi’s-şalātu ve’s-selām “جذبة من جذبات اق توازي” عمل التقلين” ḳavl ile işāret buyurmuşdur. Ma’nā-yı ḥadīs-i şerīf Ḥaḳḳ’uñ cezbelerinden bir cezbeyle iki dünyānuñ ‘ameline berāber dimekdür. Bu taḳdīrce bu nefslerüñ taḥḥīri ṭalibe lāzımdur. Zīrā nezāfet İmāndandur ve bu kelām ḥadīs-i şerīfdür. İmdi ṭalib buraya ḳadar vuzū’-ı bāṭıninüñ sırrı dōrt maḳām üzre saña ma’lūm oldı. Bundan şoñra yedi maḳām üzere daḥı beyān olunsun ki sālīk öldüğinden şoñrası ihtiyārıyla öldükden

³³ “Yaratılış amacı” manasında Arapça bir ibare.

³⁴ “Kalbü’b-beni ādeme (l-mü’mini) beyne isbı’ayni min esābī’il-lāhi (r-rahmāni) yukallibuhū keyfe yeşāu”: “İnsanoğlunun (müminin) kalbi Allah’ın iki parmağı arasındadır, onu dilediği gibi evirir çevirir.” Ahmed b. Hanbel, 2/173.

³⁵ oldu (metinde)

şoñra ʔarîk-i tezkiye ve taşfiyeye rağbet eylesün bu mezkûre peygamberimiz 'aleyhi's-şalātu ve's-selām kavlı-i şerîf-ile işâret buyurdu. Bismi'llâh "مت بالإرادة تحي بالطبيعة" şadağa resûlu'llâh. Eyyühe't-ṭalib imdi sen bil sana ma'lûm olsun taḥḫîk vuzû'-ı zâhiri' a'zâ-yı seb'ānuñ ğusl ile tamâm olduğı gibi vuzû'-ı bâṭnîniñ tamâmı nüfûs-ı seb'ānuñ ğusl ile tamâm ḥâşıl olur. Bu faḫîrû'l-ḥaḫîr *Veliyyüddîn Mer'aşî el-ma'rûf Emîrzâde* lisân-ı Türkî üzre vuzû'-ı bâṭnîyi muşannif Cemâl-i Ḥalvetî ḳuddise sırrihü'l-'azîzüñ beyân buyurdığı gibi yedi faşl üzerine beyân eylesün. Faşl-ı evvel ṭahâret-i ma'nevî faşl-ı şânî femü'l-ma'nevî faşl-ı şâliş enfü'l-ma'nevî faşl-ı râbî' vechü'l-ma'nevî faşl-ı ḥâmis yedü'l-ma'nevî faşl-ı sâdis re'sü'l-ma'nevî faşl-ı sâbi' riclü'l-ma'nevîniñ beyânındadır. **Faşl-ı evvel** ṭahâret-i ma'nevîyi beyân ider. O ṭahâret-i ma'nevîye nefsi emmâresi necâset-i ma'nevîyyeden pâk itmekdür. O necâset-i ma'nevîye de şalât-ı ma'nevîye ma'nî olur. Necâset-i ma'nevîye ḫıḳd ya'nî bir kimseye kin ṭutmaq ve ḥased ya'nî bir kimseye olan ḫayrı çekememek ve buḫl ya'nî bir kimse kendüden bir şey' istese virmemek ve ṭama' ve ṭülü'l-emel ve ğayrı gibi bu zîkr olunana sen de ḳoy şu ḥadîs-i şerîfdür Bismi'llâh الطهور مفتاح الصلاة تحريمها التكميل "التكبير" şadağa resûlu'llâh. Ma'nâ-yı ḥadîs-i şerîf **(3b)** ṭahâret namâzuñ kilîdidür ve tekbîr bağlamasıdır ve selâm çözmесidür. Eger sâlikde şu zîkr olunan necâsetden birisi bulunur ise Allâh'a yakın olmaz. İşde o namâz şalât-ı ḫaḫîkîdür. Şalât-ı şürî necâset-i şuverî ile cā'iz olmaduğı gibi şalât-ı ḫaḫîkî de, necâset-i ma'nevî ile cā'iz degüldür. Ḳaçan böyle oldı³⁶ ise sâlike lâzım olan nefsinı nefsi Raḫmân sebebiyle necâset-i ma'nevîden taḫlîş itmekdür ki şeyṭân kendiye taşalluṭ itmeye. Nefsi Raḫmân'da ancak nefsi şeyḫ sebebiyle ḥâşıl olur. İmdi sâlik yüzünü³⁷ nefsi Raḫmân'dan çevirmeyüp dâ'imâ ikbâl itsün ki ölmezden evvel cezebâta Raḫmân'ıñ şerefiyle müşerref ola. Kemâ eşâra 'ileyhi'n-nebiyyü şala'l-lâhu 'aleyhi ve sellem bismi'llâh "تسبوا الريح فإنه من نفس الرحمن" Zîrâ riyâḫdan murâd riyâḫ-ı şuverî ve nefsi Raḫmân'dan murâd emri Raḫmân'dur, fe'fhem sırrahu işde o emri Raḫmân'dan murâd cezebât-ı Raḫmân'dur. O cezebât-ı Raḫmân da mazḫar-ı Raḫmân vâşıtasıyla olur. O mazḫar-ı Raḫmân da şeyḫ-i 'ârif-i 'âlim-i 'âmil-i bi's-şer'iyye ya'nî kâmil-i mükemmeldür ve 'âlem-i ḫalḳdan 'âlem-i beḳâya gitmeklük ile mekân-ı ezeliide

³⁶ oldu (metinde)

³⁷ yüzünü (metinde)

mütemekkindür. ‘Ālem-i beḳādan murād fenāfi’llāhdan ōñra olan ‘ālem-dür mekân-ı ezeliiden rızā-yı Raḥmān’dur. Bu mezkûre delîlu’llâh-ı Te’ālâ’nuñ Dāvud ‘aleyhi’s-selām’a vaḥyidür. Bismi’llāh “الإنسان سرّي وأنا سرّه” “كنت سمعه وبصره ورجله وي يسمع وي يبصر وي بطش ya’nî benüm sözümi işidür, Ḥaḳḳ’a baḳar, emrümü tatar, rızāma yürür dimekdü[r]. Allāhu a’lem bi-murādihi. Daḥı ‘aşḳ da nefsi Raḥmān’dandur. Zuhûri i’tibāriyle cezbe de nefsi Raḥmān’dandur o cezbe vāsıtasıyla sâlik vāşıl-ı bi’llāh olduḡı i’tibāriyle cezbe-i Raḥmān’da fi’l-ḥaḳīka nûru’llāhdur. Bu ecilden cezbe-i insân ile cinnüñ mecmû’sınuñ ‘ameline beraberdür. Bu söze sened ḥadiş-i şerif-i Resül ‘aleyh (4a) i’s-selāmdur. Bismi’llāh “جذبة من جذبات ا ق توازي عمل الثقلين” Ey t̄alib bundan ōñra sen bil ki taḥḳīḳ ṭahāret beş ḥarfden mürekkebdür: Ṭā ve hā ve elif ve rā ve tā. Ve Ṭā, aḥlāḳ-ı zemîmi gidermeye işāretdür. Hā nefsāniyyeti gidermeye işāretdür. Elif nefsüñ ṭarīḳde istikāmetine işāretdür. Rā Ḥaḳḳ’uñ nefse tecellisinüñ recāsına işāretdür. Tā günāhdan tevbeye işāretdür ve daḥı bu ṭahāretde esrār-ı ḡayr-ı mütenāhiye vardur, tafşile ḥācet yoḳdur. Mertebeñ teraḳḳî bulduḳça saña Allāh bildirür. Bu beyāndan zāhir oldı³⁸ ki maḳām-ı evvel maḳām-ı ṭahāretdür. **Faşıl-ı şānî** fem-i ma’nevîniñ beyānındadır. Ey t̄alib saña ma’lûm olsun sen bil taḥḳīḳ fem-i zāhiri ile insân ṭa’am işrāb ider de ancaḳ o fem sebebiyle et’ime vü eşribe sırrına vāḳıf olur. Vālāsında olan esrār-ı ilāhiyyeye vāşıl olmaz. Ḥālbuki esrār-ı İlāhî cemî’-i eşyâyı muḥîtdür. Kemā ḳāla’llāhu Te’ālâ “والله من ورائهم محيط” ma’nā-yı şerîf Allāh Te’ālâ’nuñ ‘ilm-i cemî’-i maḥlûḳāt ve ma’lûmāt ve küllî ve cüz’iyeyi muḥîtdür. Hîçbir şey ‘ilminden ḥāriç degüldür. Vaḳtā kim Allāh Te’ālâ sırrınuñ ittışālin insāna murād itdi ise evvelā insānuñ ḳalbine vāşıl ḳıldı. ōñra ḳalb vāsıtasıyla insāna vāşıl ḳıldı. İşde a’zam-ı mezāhir Ḥaḳḳ Sübhānehü ve Te’ālâ’dan şüpheşiz Kemā ḳāla’llāhu Te’ālâ “ولقد كرّمنا بني آدم” el-āyetü bu şüretde ḳalb-i insân fem-i şuverî menziline olur. Zîrā ‘ālem-i sırr-ı ḥafîden feyzü’llāh ḳalbe vārid olur. O vāridāt sebebiyle kemāl-i ebdān zāhiri ḥāşıl olur. Bundan ōñra o vāridāt ḳalb vāsıtasıyla ḳuvā-yı nefsāniyyeye cereyān ider. İşde şu maḥabbetu’llāhdur fe’fhem. Zîr[ā] ḳalb maḥall-i imāndur. Vaḥdāniyet-i Allāh ḳalb ile (4b) taşdıḳ olunduḡı i’tibāriyle fem-i zāhiri de maḥall-i imāndur. Anuñla iḳrār olunduḡı i’tibāriyle işde bu ecilden ḳalb fem

³⁸ oldu (metinde)

menzilesinde dinildi. Bu beyândan fehm olındı ki eger t̄alib albini arıdır ise ni'am-ı Rabbāniyye'den yer ve ier, arıtmaz ise yimez belki h̄sranda alur ma'āza'llāh Te'ālā. **Fal-ı sālīs** enf-i ma'nevīnūñ beyānındadır. Ey t̄alib saña ma'lūm olsun sen bil ki taı enf-i zāhirī ile ancak buhūrāt ve ūkūfāt-ı zāhirīnūñ esrārına vāıl olur. Rāyihā-yı 'ıkuñ esrārına ancak enf-i ma'nevī ile vāıl olunur. İde o enf-i ma'nevīden murād rūhdur. Ammā her bir rūh degül belki 'arifūñ ıfat[1] olan 'ırfān-ı haıı ma'nāsına olan rūhdur. İde oña rūh-ı sultānī derler. Enf menzilindedür. **Fal-ı rābi'** vech-i ma'nevīyi beyān ider. Ey t̄alib saña ma'lūm olsun. Sen bil taı vech-i zāhirī bir 'uzvdur ki insān kendisiyle muvācehe ider. İde bu vech-i zāhirīde ayriyyet ve işneyniyyet bulunur. Ehl-i mutaavvıfa 'inde köke t'ibār yokdur. Mu'teber olan ancak vech-i ma'nevīdür ki kendisinde işneyniyyet ve ayriyyet bulunmaya. İde bu vech-i ma'nevīden murād insāndur. Bu üretde sālīke lāzım olan vech maāmında vāı' sırr-ı insānī ve sah-ı nefsanīden mā-i udsiyle usl itmekdür. Fem-i uverī menziline olan albi kūdūrāt-ı nefsanīden mā-i maabbet ile ve mā-i riyāzet ve mā-i cū' ile usl itdigi gibi nitekim Allāh Te'ālā haret-i Mūsā 'aleyhi's-selāma vahy itdigi gibi Bismi'llāhi'r-ramānī'r-raīm "تَجَوَّعَ تَرَانِي تَجَرَّدَ نَصَلْ" İde bu riyāzetūñ mabūliyyetine işaretdür. Bu üretde müslimīne riyāzet nedür dinilür ise "خالصا لوجه الله يام"dur. İde bu mezkūr maām-ı sırrdur. **Fal-ı hāmīs** yed-i ma'nevī beyān ider. Ammā yed-i (5a) zāhirī kendisiyle insān her bir şey'e taarruf ider. Bu yed muābilinde bir yed daı vardır ki aña yed-i ma'nevī dirler. İde bu yed sırrı's-sırrdur ki Allāh kāmili mükemmeldür ve kendisinde sırr-ı 'azīm vardır ve bu sırta sırr-ı hafī daı dirler. Bu üretde sālīk ma'ārif-i Rabbāniyye'yi alamaz ancak bu yed maāmında olan sırr-ı hafīnūñ nūrı ile alır. İnsān murād murādātını sā'ir a'zā ile almayup ancak yed-i uverī ile aldıı gibi. **Fal-ı sādīs** re's-i ma'nevīyi beyān ider. Ey t̄alib saña ma'lūm olsun ki re's-i zāhirī insānūñ vücūdına sebep olduı gibi re's-i ma'nevī de sālīkūñ vücūdına sebebdür. Zīrā insānūñ baı kesilse kendinde hayāt almaz fefhem. İde bu re's medār-ı nefsi-rāzıyyedür ki kendisiyle alā-ı Rabbāniyye'ye vāıl olunur. Nitekim Resūl-i ekrem buyurmuıdır ki Bismi'llāh "تَخَلَّقُوا بِأَخْلَاقِ اللَّهِ" el-adīs ma'nā-yı erīfi ile ey ümmet-i aābum Allāh size ta'līm eylediı alā ile muttaıf oluñuz ya'nī zāhir ve bāın-ı ur'an-ı 'azīmü'-ān ile 'āmil oluñuz dimekdür, Allāhu a'lem bi-murādihi. Resūle su'al ba ile nefsi-

rāziyye beynlerinde münāsebet baş a'zā-yı zāhirinüñ ba'zısına maḥall olduğu gibi nefsi-rāziye de sırr-ı eḥadiyyet ve vuşlat-ı āhirete maḥaldür. Bu ecilden baş menzilesinde kılındı. Şunu da bil ki bu nefsi-rāziyye kuṭbu'l-aqṭāb menzilesindedür ki o kuṭbu'l-aqṭāb olmaduḡça dünyā ḥarāb olur. Nitekim Resül-i ekrem buyurmışdur, Bismi'llāh “*إن في كل دهر شخصا “ تدور الأفلاك بنفسه*” ma'nā-yı ḥadīs-i şerif her zamānda bir kimse bulunur, ol kimse sebebiyle gökler döner dimekdür (5b) Allāhu a'lem bi-murādihi. Resül 'aleyhi's-selām işde o kimse kuṭbu'l-aqṭābdür. İşde bu maḡām maḡām-ı kuṭbu'l-aqṭābdür. Fefhem bi'l-'akli's-sultānī. **Faşl-ı sābi'** racl-i ma'nevī beyān ider. Ey ṭalib saña ma'lüm olsun sen bil ki taḥḡiḡ racl-i zāhirī beden-i insāndan bir 'uzvdur ki kendüsiyle insān bir mekāndan mekān-ı āhara yürür ve seyr idinür. Muḡābilinde bir ayak daḡı vardur ki aña racl-i ma'nevī dirler. O racl-i ma'nevīden murād, Allāh'ıñ iki şıfatlarıdır ki anlar³⁹ ile sālīk bu 'ālemde yürür. Eger o şıfatlarıñ birisi sālīke ta'alluḡ itmese yol almayup belki baḡr-ı 'acda müstaḡrak olur. Bu şüretde sālīke lāzım olan himmet-i 'āliye Burāk'ına binüp faḡr u ihtiyāc libāsını giyüp ḡadem-i ḡabz u başta mālīk olsun ki maḡşad-ı aḡşāya vāşıl işde o maḡşad-ı aḡşā 'ālem-i beḡā ve'l-aḡadiyyetdür. B[u] şüretde yine sālīke lāzım olan iki ayaklarını mā-i ḡudsī ve iclāl-i Ḥaḡḡ Sübhānehu ve Te'ālā ile ḡusl eylesün ki ölmezden evvel sālīke münācāt maḡz-ı ḡaşıl olsun. İmdi buraya ḡadar risālemüzde a'zā-yı seb'anuñ baḡş[i] tamām oldı. Bundan böyle ḡusluñ kemālin beyān ider de dir ki 'alā vechi'l-kemāl ḡusl olmaz. Ancaḡ vücuduñ fenāsiyla olur. Zīrā o vücūd ḡünāh-ı ekberdür. O ḡünāh-ı⁴⁰ ekber ile münācāt olmaz. Emr böyle oldı⁴¹ ise ḡayret it ki saña Allāh'ıñ 'ināyeti ire ve sen ölmezden evvel fenādan şoñra 'ālem-i beḡāya vāşıl olasın. İşde şu 'ayn-ı münācāt-ı maḡzadur. Bundan şoñra sen bil ki taḥḡiḡ zuhūr-ı esrār-ı vücūd olmaz. Ancaḡ Allāh Te'ālā'nuñ ḡavl-i şerifinüñ mücibiyle 'amel (6a) ile olur. Bismi'llāh “*إن الذين يبايعونك إنما يبايعون الله يد “ الله فوق أيديهم*” el-āyetü ma'nā-yı şerifi ḡabībüm aşḡāb-ı ḡüzinüñ saña bī'at itdiler. Saña bī'atları ancaḡ Rablerinedür ve Rablerinüñ ḡudreti anlarıñ ḡudretlerinüñ fevḡindedür ki ben zāt-ı celīlü'ş-şān anlarıñ saña bī'atlarına rāzı oldum. Anları ḡudret-i İllāhiyyem ile maḡall-i rızām olan cenne-

³⁹ etler (metinde)

⁴⁰ ḡünāha (metinde)

⁴¹ oldu (metinde)

tüme idhâl ba'dehû cemâl-i bâ-kemâlümü anlara rü'yet itdürdüm dimekdür. Zâhir-i ma'nâ Allâhu a'lem bi-murâdihi. Bu âyet-i kerîmenüñ ma'nâyı bâtınîsi sâlik olan kimse elini şeyhüñ eline yapuşup bundan soñra şeyh "يا أيها الذين آمنوا توبوا إلى الله توبة نصوحا" "إِنَّ الَّذِينَ يَبَايِعُونَكَ" âyet-i kerîmesin oğur. Dağı "آمنت بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وبالقدر خيره وشره" âyet-i kerîmesini oğur. Ğabîbu'llâh ıavlı-i şerîfini zıkr iderek Ğabîbu'llâh'üñ ıavlı-i şerîfini "آمنت بالله وملائكته وكتبه ورسله واليوم الآخر وبالقدر خيره وشره". Bundan soñra uç kere estağfiru'llâh telkıñ ider. İşde mezķür ile 'amel olunursa kendisinde esrâr-ı vücüd zühür ider inşâ'allâh Te'âlâ. 'Allâhu a'lem bi's-şavâb.

Temmeti'l-kitâb

Bi-'avni'llâhi'l-meliki'l-Vehhâb

1265 sâli(?)

KAYNAKÇA

ACLUNÎ, İsmail b. Muhammed (1351-1352), *Keşfü'l-Hafâ*, C.1-2, Beyrut.

AHMED B. HANBEL (1999), *el-Müsned*, C. 1-50, Beyrut.

ALPTEKİN SARIOĞLU, Leylâ (2013), *Cemâl-i Halveti'nin Tasavvufî Mesnevîleri (Metin-İnceleme)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BURSALI İSMAİL HAKKI (1287), *Rûhu'l-Mesnevî*, C. 1-2, İstanbul.

CEBECİOĞLU, Edhem (2009), *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ağaç Kitabevi Yay.

HÜCVİRÎ, Ali b. Osman Cüllâbî (2010), *Keşfu'l-Mahcûb, Hakikat Bilgisi*, Haz. Süleyman Uludağ, İstanbul: Dergâh Yay.

İMAM-I GAZALÎ (1974-1975), *İhyâu Ulûmi'd-dîn*, (Trc. Ahmet Serdaroğlu), C. 1-4, İstanbul.

KÂŞÂNÎ, Abdürrezzak (2004), *Tasavvuf Sözlüğü, Letâifu'l-a'lâm fî işarâtı ehli'l-ilhâm*, Çev.: Ekrem Demirli, İstanbul: İz Yayıncılık.

Konyalı Mehmed Vehbi (1993), *Sahîh-i Buhârî ve Tercümesi*, C. I, İstanbul: Üçdal Neşriyat.

Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli (2015), Haz. Hayrettin Karaman vd., 11. Baskı, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

SUYÛTÎ (1934), *Te'yîdu'l-Hakîkati'l-Aliyye ve Teşyîdu't-Tarîkati'ş-Şâzuliyye*, el-Matbaatu'l-İslâmiyye.

ŞENER, Abdülkadir (1988), "Abdest", DİA, C. 1, İstanbul, s. 68-70.

YILMAZ, Mehmet (2013), *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, İstanbul: Kesit Yay.